

author's abstract Candidate's of Pedagogical Sciences dissertation: 13.00.02 / Kyiv National Linguistic University. K. 23 s. [in Ukrainian].

(переклад зроблено кандидатом філологічних наук, доцентом кафедри іноземних мов ДДПУ Слабоуз В.В.)

УДК 378.147.88

ЗАВГОРОДНІЙ Денис

викладач кафедри кораблеводіння та штурманського озброєння Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія»

вул. Роменська, 81, м. Суми, 40002, Україна

E-mail: shiinna@ukr.net

СТАН ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ

Анотація. У статті здійснено аналіз реального стану проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил у процесі фахової підготовки. Професійна компетентність військового фахівця представляє собою єдність теоретичної та практичної підготовленості, здатності до вирішення виконавських і творчих завдань, виконання обов'язків за прямим посадовим призначенням, а дослідницька компетентність є її складовою частиною. Основу дослідницької компетентності складають уміння виявляти проблему, формулювати гіпотезу, підбирати відповідні методи проведення дослідження та обробки отриманих результатів. Для визначення стану сформованості дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил було використано такі методи дослідження, як опитування безпосереднє (бесіди) та опосередковане (анкетування) курсантів Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», командирів підрозділів і викладачів. Як показує аналіз відповідей, дослідницька діяльність вдосконалює не лише інтелектуальний рівень, а й формує специфічні навички та звички, відповідний склад мислення та спілкування майбутніх офіцерів військово-морських сил. Аналіз отриманих результатів щодо стану сформованості дослідницької компетентності в курсантів засвідчив досить низький її рівень.

Ключові слова: дослідницька компетентність, майбутній офіцер військово-морських сил, професійна компетентність, фахова підготовка, опитування, анкетування.

© Завгородній Д., 2019

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни у всіх галузях життя сучасного суспільства зумовлюють необхідність перегляду підходів до підготовки фахівців, зокрема в галузі військової справи, що свідчить про актуальність теми цієї роботи. Підготовка фахівців високого рівня, з високорозвиненим інтелектом, творчими здібностями неможлива без впровадження в процес фахової підготовки майбутніх офіцерів моделі формування їх дослідницької компетентності як важливого засобу розвитку стійкого інтересу й готовності до творчої діяльності, організаторських вмінь, умінь систематично розвиватись, засвоювати та створювати нове у процесі професійної діяльності.

Відповідно до вимог керівних документів, у яких містяться вимоги до професійних якостей офіцерів військово-морських сил, останні повинні орієнтуватися в потоці інформації, що швидко змінюється, вміти порівнювати, аналізувати, узагальнювати, знаходити найкращі варіанти рішень, тобто досліджувати конкретні професійні ситуації. Крім того, для майбутніх офіцерів актуальними є такі якості особистості, як готовність до постійної самоосвіти, креативність, здатність здійснювати пошукову діяльність, отримувати нові знання, бачити перспективи власної самоосвітньої траєкторії і планувати стратегію її розвитку. Тому особлива роль у процесі фахової підготовки майбутнього офіцера військово-морських сил відводиться формуванню дослідницької компетентності, яка забезпечує підготовку високопрофесійної творчої особистості, здатної до ефективної дослідної та професійної діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У контексті дослідження проблеми формування дослідницької компетентності важливими є роботи, у яких обґрунтовано основи формування професійної компетентності фахівців (Н.Бібік, Е.Зеєра, І.Зимньої, О.Овчарук, В.Петрук, Н.Побірченко, О.Пометун, В.Радкевич, О.Семенов, С.Сисоєвої, А.Хуторського, В.Ягупова та інших), теоретико-методичні засади формування науково-дослідницької компетентності фахівців у вищій школі (С.Арсенова, М.Архипова, Л.Бондаренко, Н.Бондаренко, Л.Бурчак, М.Вінник, Ю.Захарченко, М.Золочевська, М.Головань, О.Макаренко, А.Мосейчук, В.Стрельников, О.Прохорчук та ін.). Пріоритетні для розв'язання проблеми дослідження, підходи щодо підвищення ефективності професійної підготовки офіцерів у закладах вищої освіти містяться в наукових дослідженнях І. Грязнова, О. Діденка, Д. Іщенка, О. Тогочинського, О. Торічного, В. Ягупова та ін. Водночас поза увагою дослідників досі залишилася проблема формування дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил у процесі фахової підготовки.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є аналіз реального стану проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні «Солдат і держава», що присвячене професійній компетентності (професіоналізму) у військовій сфері, Самуел П. Хантінгтон [2] розкриває зміст цього феномену через єдність таких компонентів, як компетентність, відповідальність, відданість своїй справі. Компетентність розуміється ним як складова частина професіоналізму, як відмінна характеристика професіонала від простого виконавця.

Характеристичними рисами професійної компетентності військового фахівця є:

– поєднання різноманіття складових професійної компетентності, які визначають поліфункціональність військової діяльності, відповідно до цілей та завдань військової служби й соціального замовлення суспільства, закріплення їх у відповідних нормативно-правових актах (законах, військових статутах, наказах та директивах);

– інтегративний характер результатів військової діяльності, яка охоплює боєготовність військових підрозділів і частин, морально-психологічний стан особового складу та якісні позитивні зміни у конкретній особистості військовослужбовця;

– відповідність індивідуальних якостей і дій військовослужбовця висунутим цілям, завданням і функціям діяльності.

Отже, під професійною компетентністю військового фахівця слід розуміти професійну теоретичну та практичну підготовленість, здатність до вирішення виконавських і творчих завдань, виконання обов'язків за прямим посадовим призначенням, а дослідницька компетентність є її складовою частиною.

Основу дослідницької компетентності складають уміння виявляти проблему, формулювати гіпотезу, підбирати відповідні методи проведення дослідження та обробки отриманих результатів.

Дослідницьку компетентність майбутніх офіцерів слід розуміти як інтегративну якість особистості, що характеризує їхню готовність до вирішення дослідних (проблемних, освітніх, професійних, оперативно-службових) завдань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування діагностичного підходу в цілепокладанні, плануванні, програмуванні, прийнятті управлінських рішень, аналізі та оцінці діяльності підрозділів [1].

Для визначення стану сформованості дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил було використано такі методи

дослідження, як опитування безпосереднє (бесіди) та опосередковане (анкетування) курсантів Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», командирів підрозділів і викладачів. Усього опитуванням було охоплено 117 респондентів.

Так, респонденти здійснювали самооцінку рівня сформованості дослідницької компетентності (для курсантів) або оцінку рівня сформованості дослідницької компетентності майбутніх офіцерів військово-морських сил (для викладачів). З цією метою було запропоновано анкету.

Аналітична діаграма на рис. 1 свідчить, що 25 майбутніх офіцерів (21,6%) зі 117 опитаних вважають, що вміють організувати дослідницьку діяльність.

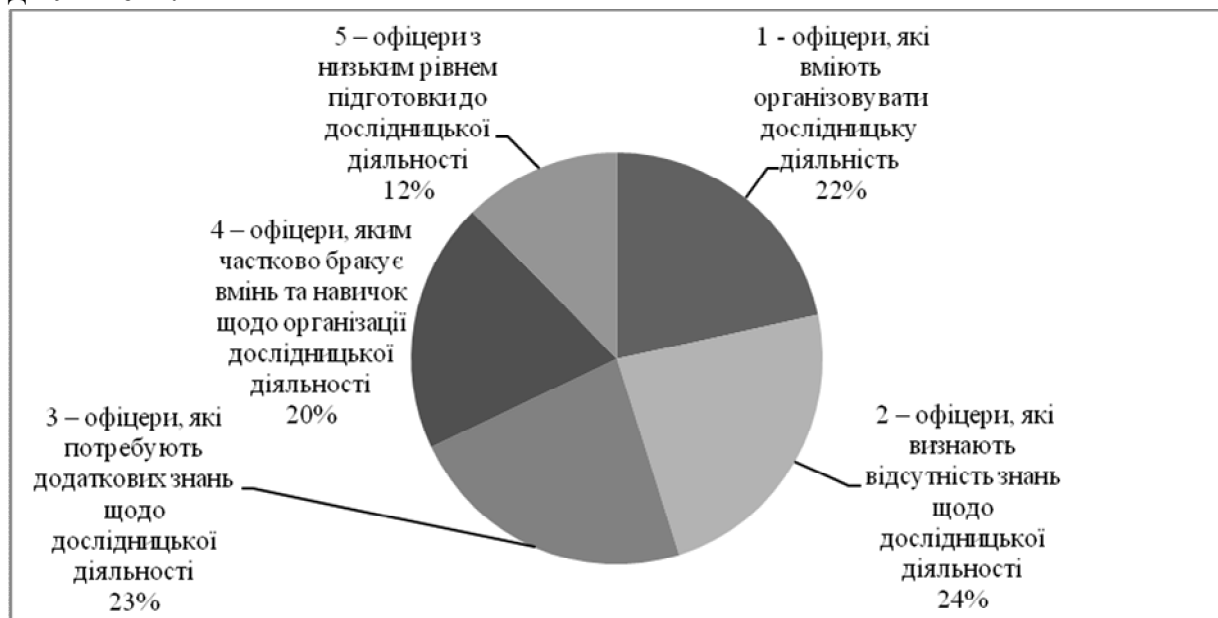

Рис. 1. Розподіл респондентів на предмет самооцінки їх дослідницької діяльності

Такими, що визнають відсутність знань щодо дослідницької діяльності виявилось 27 офіцерів (23,5 % опитаних); частина опитаних потребують додаткових знань щодо дослідницької діяльності, таких складає 26 військовослужбовців (22,8 % опитаних офіцерів); частка опитаних вважає, що їм недостатньо вмій та навичок щодо організації дослідницької діяльності – 23 офіцери (19,7 % учасників опитування), а низький рівень підготовки до дослідницької діяльності з тих або інших причин визнали 15 офіцерів (12,4 % опитаних офіцерів).

Узагальнення результатів бесід дає змогу стверджувати, що курсанти мають поверхові уявлення про сутність, зміст та особливості організації дослідницької діяльності офіцерів військово-морських сил. Важливо

наголосити, що представники четвертого курсу були частково обізнаними щодо методу проекту, оскільки протягом чотирьох років навчання неодноразово виникала необхідність щодо створення та презентації тих чи інших проектів (наукових робіт у військовому науковому товаристві, доповідей з різноманітних тем тощо).

Важливим у дослідженні було вивчення питання, як майбутні офіцери сприймають зміст дослідницької діяльності у контексті майбутньої професійної діяльності, тобто якими, на їх думку, вміннями та навичками, необхідно оволодівати. З цією метою нами було виокремлено та запропоновано низку професійних та особистісних умінь та навичок, що можуть бути характерними для офіцерів військово-морських сил. Зокрема:

- а) вміння приймати обґрунтовані рішення;
- б) почуття громадянського обов'язку;
- в) вміння створювати абстрактний опис ситуації;
- г) вміння використовувати процедури аналізу, синтезу, абстрагування тощо;
- г) вміння прогнозувати розв'язання відповідної ситуації;
- д) вміння бачити результати своєї діяльності;
- е) свій варіант умінь.

Вище поданий перелік повинен надати курсантам можливість обрати ті якості, які характеризуватимуть зміст дослідницької компетентності. Узагальнений аналіз відповідей засвідчив, що переважно, курсанти обирають, першочергово, особистісні якості. Детальні результати дослідження проблеми відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Відповіді курсантів щодо змісту дослідницької компетентності

Зміст дослідницької компетентності	Відповіді
Уміння формулювати умовисновки	65 %
Уміння аналізувати, синтезувати	66 %
Уміння приймати рішення	41 %
Інтелект, загальна ерудованість	39 %
Уміння створювати проект	25 %

Як показує аналіз відповідей, дослідницька діяльність вдосконалює не лише інтелектуальний рівень, а й формує специфічні навички та звички, відповідний склад мислення та спілкування майбутніх офіцерів військово-морських сил. Таким чином, аналіз отриманих результатів щодо стану сформованості дослідницької компетентності в курсантів засвідчив досить низький її рівень.

Висновки. У зв'язку з новими вимогами до якості підготовки випускників, відповідаючи потребам прискореного науково-технічного і

соціально-економічного розвитку країни, формування дослідницької компетентності розглядається як важливий фактор удосконалення всієї системи підготовки спеціалістів для різних галузей освіти. Саме дослідницька діяльність дозволяє поглибити професійне спрямування освіти, виховувати спеціалістів з високим творчим потенціалом і впливає на формування соціально-професійної зрілості майбутніх випускників. Проте, з'ясовано, що процес фахової підготовки майбутніх офіцерів військово-морських сил має суттєві резерви щодо удосконалення, що передбачає виділення та обґрунтування відповідної моделі формування в майбутніх офіцерів військово-морських сил дослідницької компетентності у процесі фахової підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бец І. О. Теоретичні основи формування науково-дослідницької компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011. № 4. С. 11-15.
2. Samuel P. Huntington. *The Soldier and State*. Cambridge : The Harvard University Press, 1957. 321 p.

Стаття надійшла до редакції 19.06.2019.

ЗАВГОРОДНИЙ Денис

преподаватель кафедры кораблевождения и штурманского вооружения Института Военно-Морских Сил Национального университета «Одесская морская академия»

ул. Роменская, 81, г. Сумы, 40002, Украина

E-mail: shiinna@ukr.net

СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ВОЕННО-МОРСКИХ СИЛ

Резюме. В статье проведен анализ реального состояния проблемы формирования исследовательской компетентности будущих офицеров военно-морских сил в процессе профессиональной подготовки. Основу исследовательской компетентности составляют умение выявлять проблему, формулировать гипотезу, подбирать соответствующие методы проведения исследования и обработки полученных результатов. Для определения состояния сформированности исследовательской компетентности будущих офицеров военно-морских сил были использованы опрос, беседы и анкетирование курсантов Института Военно-Морских Сил Национального университета «Одесская морская академия», командиров подразделений и преподавателей. Как показывает

анализ ответов, исследовательская деятельность совершенствует не только интеллектуальный уровень, но и формирует специфические навыки и привычки, соответствующий склад мышления и общения будущих офицеров военно-морских сил. Анализ полученных результатов о показал довольно низкий уровень исследовательской компетентности у курсантов.

Ключевые слова: исследовательская компетентность, будущий офицер военно-морских сил, профессиональная подготовка.

ZAVHORODNII Denis

lecturer at Naval Forces and Naval Weapons Department, Institute of Naval Forces, National University of Odessa Naval Academy

st. Romenskaya, 81, Sumy, 40002, Ukraine

Email: shiinna@ukr.net

STATE OF THE PROBLEM OF FORMING RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE NAVY OFFICERS

Summary. The article analyzes the real state of the problem of formation of research competence of future Navy officers in the process of professional training. To determine the state of formation of the research competence of future Navy officers, such research methods as interviewing and interviewing cadets of the Naval Forces Institute of the National University of Odessa Naval Academy, unit commanders and teachers were used. As the analysis of the answers shows, the research improves not only the intellectual level, but also forms the specific skills and habits, appropriate composition of thinking and communication of future Navy officers. The analysis of the results obtained regarding the state of research competence development in the cadets showed its low level.

Keywords: research competence, future Navy officer, professional training.

Abstract. The professional competence of a military specialist is the unity of theoretical and practical readiness, the ability to solve performing and creative tasks, the fulfillment of duties by direct official function, and research competence is an integral part of it. The basis of research competence is the ability to identify a problem, formulate a hypothesis, select the appropriate methods of research and processing the results. Therefore, a special role in the process of professional training of a future Navy officer is assigned to the development of research competence, which provides the training of highly professional creative personality, capable of effective research and professional activity.

In the context of research into the problem of the formation of research competence are important works that substantiate the basis for the formation of professional competence of specialists, theoretical and methodological bases of formation of research competence of specialists in higher education, research problems, approaches to improving the effectiveness of officer training in higher education institutions. At the same time, the problem of forming the research

competence of future Navy officers in the process of professional training has remained unaddressed.

The purpose of this article is to analyze the real state of the problem of formation of research competence of future Navy officers in the process of professional training.

Summarizing the results of the interviews makes it possible to state that the cadets have a superficial understanding of the nature, content and features of the organization of research activities of naval officers. It is important to emphasize that the representatives of the fourth year were partially aware of the project method, since during the four years of study it was necessary to create and present certain projects (scientific works in the military scientific society, reports on various topics, etc.).

As the analysis of the answers shows, the research improves not only the intellectual level, but also forms the specific skills and habits, appropriate composition of thinking and communication of future Navy officers. Thus, the analysis of the results obtained regarding the state of research competence in cadets revealed its low level.

It is the research activity that can deepen the professional orientation of education, educate professionals with high creative potential and influence the formation of socio-professional maturity of future graduates. However, it has been found that the process of professional training of future Navy officers has significant reserves for improvement, which provides for the identification and justification of an appropriate model for the formation of future Navy officers of research competence in the process of professional training.

REFERENCES

1. Bets I. O. Teoretychni osnovy formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv. Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». 2011. № 4. S. 11-15.
2. Samuel P. Huntington. Hie Soldier and State. Cambridge : The Harvard University Press, 1957. 321 p.

(переклад зроблено особисто автором статті)